

[Albrechtsen]

atomvåben. Man kan forstå på debatten, at noget sådant vil forsvarsministeren nok ikke medvirke til, men derfor kunne det jo godt være, at det kunne gennemføres alligevel her i folketinget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 23:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod kemiske og bakteriologiske våben.

Af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF).
(Fremsat 25/10 84).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Lad mig indlede med at sige det afgørende: regeringen deler fuldt ud afskyen for kemiske og bakteriologiske våben. En anvendelse af disse våben ville i sig selv være en trussel mod civilisationen.

Der eksisterer allerede et internationalt forbud mod udvikling, fremstilling og oplagring af bakteriologiske eller biologiske våben og toksiner, det er den såkaldte B-våbenkonvention, der blev anbefalet af FN's 26. generalforsamling i 1971, og som trådte i kraft i 1975. Den er ratificeret af bl.a. NATO-landene og Sovjetunionen. Jeg går derfor ud fra, at interessen må samle sig om at opnå et tilsvarende forbud mod kemiske våben. Jeg skal også derfor i det efterfølgende tillade mig at se bort fra bakteriologiske våben.

Den danske holdning til kemiske våben viser sig dels i vor tilslutning til Genèveprotokollen af 1925 om forbud mod brug af disse våben, dels i vort aktive arbejde i FN for en aftale om forbud mod produktion og oplagring af kemiske våben og om sådanne våbens destruktion, i øvrigt helt på linje med det pålæg, der er indeholdt i den dagsorden, der blev vedtaget her i folketinget den 3. maj i år. Endelig afspejles vor uvilje deri, at vi med hensyn til oplagring på dansk territorium indtager samme stilling som for atomvåben, altså at vi ikke i fredstid tillader kemiske våben på dansk jord. Vi behandler således stationering af disse masseødelæggelsesvåben på samme måde.

Målet for den nuværende regering såvel som for den tidligere regering er selvsagt at søge at undgå enhver situation, hvor der kan opstå risiko for brug af kemiske våben. Vi lægger naturligvis til grund, at alle lande, herunder supermagterne, har tiltrådt Genèveprotokollen, og at de må formodes at ville overholde deres folkeretlige forpligtelser, således at spørgsmålet om kemisk krig aldrig skulle blive aktuelt. Men så længe de internationale konventioner kun forbyder brug af disse våben og tillader produktion og oplagring, finder vi ikke helt at kunne se bort fra en vis risiko. Det giver sig bl.a. udtryk i de beskyttelsesforanstaltninger, der fra dansk forsvars side søges gennemført med hensyn til anskaffelse af masker, dragter osv.

Forslagsstillerne anfører selv i bemærkningerne til forslaget – her kan jeg da kun anerkende deres realitetssans:

»... så længe våbnene produceres og oplagres, er der jo en risiko for, at de tages i brug – uanset alle folkeretlige bestemmelser.«

Det er netop kernen i problematikken for Danmark og for vore partnere i alliancen, nemlig spørgsmålet om, hvilken sikkerhed vi har for, at en modstander ikke vil overtræde sine folkeretlige forpligtelser. Og hvis vi ikke – hvad forslagsstillerne altså mener – kan regne med en sådan sikkerhed, hvad kan vi da bedst gøre for at få modstanderen til at afstå fra brug?

Det nærmest hypotetiske spørgsmål om i krigstid at give tilladelse til oplagring af allierede kemiske våben på dansk grund må ses i lyset af denne problematik. Det er indlysende, at ingen dansk regering vil foretage skridt, der strider imod Danmarks folkeretli-

[Forsvarsministeren]

ge forpligtelser, og skulle spørgsmålet om oplagring, der jo ikke er folkeretsstridigt i dag, blive rejst, ville folketingets holdning hertil være bestemmende for den siddende regering. Målet for enhver dansk regering må naturligvis være at søge at sikre, at den danske befolkning ikke udsættes for følgerne af kemisk krigsførelse.

Som nævnt udelukker protokollen ikke produktion og oplagring af kemiske våben. For så vidt angår Warszawapagten er der ikke tvivl om, at den råder over store mængder af forskellige kampstoffer, som kan bringes til anvendelse med artilleri, missiler og fly. Sovjetunionens militære doktriner omfatter brugen af sådanne våben, ligesom de har den fornødne organisation og gennemfører uddannelse heri. Desuden afprøver og oplagrer man løbende kemiske våben.

Hvad NATO angår, eksisterer der i dag et begrænset lager af amerikanske våben i Europa. Spørgsmålet er, om den begrænsede og til dels forældede beholdning er i stand til at opfylde sin afskrækkende mission i overensstemmelse med NATOs strategi. USA har ikke produceret kemiske våben siden 1969, men regeringen har nu forgæves i nogle år søgt kongressen om penge til at starte en produktion af de såkaldte binære gasser. Det er gasser, der først, når to i sig selv ret uskadelige komponenter bringes sammen, bliver giftige. Som situationen er i dag, er der således ikke tilnærmelsesvis mulighed for at opveje den betydelige sovjetiske overvægt.

Situationen omkring kemiske våben er meget langt fra at være ideel. Den danske regering arbejder derfor i FN-regie så aktivt som muligt på at ændre denne situation ved at få fjernet disse våben helt fra Jordens overflade. Der er især grund til at knytte håb til et amerikansk forslag om globalt og totalt forbud mod kemiske våben, der fremkom i dette forår. Forslaget indebærer, at parterne øjeblikkelig ophører med produktion af kemiske våben og senest 10 år efter konventionens ikrafttræden skal have destrueret alle kemiske våben ifølge en plan, som skal overlades en særlig international kommission. Denne skal have indseende med, at parterne overholder de indgæede forpligtelser, bl.a. gennem kontrol på stedet.

Sovjetunionens reaktion har hidtil været afvisende, selv om man dog i visse henseender i de seneste år har opblødt sin holdning

også til spørgsmålet om inspektion på stedet. Sådanne kontrolforanstaltninger er selvsagt helt nødvendige, for at et forbud kan blive effektivt.

Regeringen mener ikke, at ensidige skridt på dette område vil fremme bestræbelserne på at nå frem til et totalt forbud eller styrke vor sikkerhed i den nuværende situation. Selv om der i forslaget er elementer, vi kan støtte allerede som en konsekvens af regeringens løbende politik og folketingets beslutninger, er der andre elementer, vi af indlysende grunde må afvise. Regeringen kan derfor ikke støtte forslaget som helhed.

Løvig Simonsen (S):

Socialdemokratiet har altid været modstander af kemiske og bakteriologiske våben, hvilket også er kommet til udtryk her i folketinget. I sin ordførertale ved behandlingen af forespørgslen vedrørende de europæiske mellemdistanceraketter den 2. maj i år sagde den socialdemokratiske ordfører, hr. Lasse Budtz – Folketingstidende 1983-84, 2. samling, sp. 5278:

»... og desuden må vi selvfølgelig gå imod produktion, oplagring og anvendelse af kemiske og bakteriologiske våben«.

Dette synspunkt var også indeholdt i det forslag om motiveret dagsorden, stillet af socialdemokratiet den 2. maj, som blev vedtaget den 3. maj i år, idet denne dagsorden bl.a. pålagde regeringen at støtte en international aftale om forbud mod produktion, oplagring og anvendelse af kemiske og bakteriologiske våben.

Ligeledes blev denne formulering vedtaget på socialdemokratiets kongres i september i år:

»... at der gennemføres et internationalt forbud mod produktion og anvendelse af kemiske og bakteriologiske våben«.

Under debatten her i sidste uge blev dette synspunkt fastslået med vedtagelsen af den socialdemokratiske dagsorden.

Jeg er enig med forsvarsministeren i, at dette først og fremmest drejer sig om et forbud mod kemiske våben, og jeg er særdeles tilfreds med, at ministeren har levet op til den dagsorden af 3. maj, som ministeren redegjorde for for et øjeblik siden.

De fleste lande har tilsluttet sig Genèveprotokollen af 1925, der forbyder brug af

[Løvig Simonsen]

disse våben. En række lande, herunder også europæiske lande samt USA og Sovjet, har imidlertid forbeholdt sig retten til at bruge sådanne våben i gengældelsesøjemed, hvorved der er åbnet mulighed for produktion og oplagring af disse våben. Det er derfor, det er vigtigt, at et forbud mod produktion og oplagring af disse våben gennemføres, så truslen såvel militært som politisk fjernes.

Socialdemokratiet ser derfor positivt på det foreliggende beslutningsforslag, først og fremmest de dele af forslaget, der skal sikre et forbud gennem internationale forhandlinger, idet det er indlysende, at et positivt resultat af sådanne forhandlinger vil fjerne den nuværende trussel. Dette betyder selvsagt ikke, at vi ikke kan foretage andre skridt i den ønskede retning, så vi vil også støtte disse bestræbelser. Men jeg gør opmærksom på, at vi har en lang række afklarende spørgsmål desangående, vi vil stille under det kommende udvalgsarbejde.

Dernæst har jeg et par kritiske kommentarer til beslutningsforslagets bemærkninger.

For det første gøres der meget ud af de kemiske våben, som USA besidder, men forholdsvis lidt ud af de sovjetiske beholdninger. Dette skyldes formentlig den åbenhed, som eksisterer om dette emne i USA, og den tilsvarende lukkethed i Sovjet. Det burde f.eks. have været anført, at også alliancefrie lande er af den opfattelse, at Sovjet besidder disse våben.

For det andet antyder forslagsstillerne, at USA vil bruge disse våben ikke alene som gengældelsesvåben, hvilket der ikke er belæg for, al den stund USA har underskrevet Genèveprotokollen. Det er derfor på sin plads at citere Julian Perry Robinsons indledning til »Biologisk og kemisk Krigsførelse«, Udvikling i 1984:

»Efter en periode i relativ ubemærkethed i 1970'erne er kemisk og biologisk krigsførelse blevet genstand for fornyet opmærksomhed. Grunden hertil er ikke udelukkende som ved tidligere lejligheder den følelsesmæssige appel, som giftgas og bakteriologiske våben har til den offentlige opinion, og dermed den lethed, hvormed emnet indbyder til politisk retorik.«

Denne lethed til politisk retorik er forslagsstillerne desværre faldet for. Jeg beklager, at de er faldet herfor. Sagen havde været bedre tjent foruden.

Lad mig slutte med at sige, at socialdemokratiet ser positivt på forslaget, især på visse dele af forslaget, men jeg understreger, at vi vil vende tilbage med afklarende spørgsmål under udvalgsarbejdet.

Per Stig Møller (KF):

Danmark er og har altid været imod brug af kemiske og bakteriologiske våben. I 1925 underskrev Danmark Genèveprotokollen, i 1972 tiltrådte vi B-våbenkonventionen, og i teksten vedgår underskriverne, at de vil arbejde for at få alle masseudryddelsesvåben destrueret, ligesom de udtrykker deres overbevisning om, at et forbud mod fremstilling, produktion og oplagring af kemiske og bakteriologiske våben vil fremme den almindelige nedrustning under streng og effektiv international kontrol. Der er således ingen tvivl om, at Danmark arbejder for at få disse forhandlinger fjernet. Det fremgår også af 3. maj-dagsordenen, som gentager den omtalte konvention.

Derfor kunne Danmark sammen med 18 andre vestlige og alliancefrie lande tilsige FNs generalsekretær sin fulde støtte, da denne i FN i 1983 ønskede oplyst, hvem der ville hjælpe ham med at undersøge kommende klager over kemisk krigsførelse. Navnelisten savner desværre ethvert Østblokland. Tværtimod gik Sovjet i 1982 imod forsøget på at få FN til at beskæftige sig med denne sag. Vi har også støttet USAs forslag om at bandlyse disse våben og få dem destrueret, men har også noteret os, at Sovjet ikke ville besøge den militære institution i Utah, der viser, hvordan disse våben kan nedbrydes.

Problemet er, at mens vi i Vesten begrænser disse våben, og mens USA ikke siden 1969 har udvidet arsenalet, selv om man i fjor havde planer om det, som jo altså ikke lykkedes, så har USSR og Østblokken efter alt at dømme udvidet indsatsen på dette område. I 1983 fejrede man ligefrem i Østtyskland 30 års dagen for »den kemiske tjeneste og de kemiske forsvarstropper«, hvilket unægtelig indicerer, at sådanne eksisterer. Og samme år kunne den røde hærs blad også omtale sine »kemiske tropper«, hvilket jo også antyder, at de eksisterer. Der har været mange indicier, som taler for, at kemiske våben i de senere år er blevet bragt i anvendel-

[Per Stig Møller]

se af sovjetiske tropper eller af sovjetisk støttede hære.

Der er eksperter, der støtter disse anklager, og eksperter, der dementerer dem. Det vil under alle omstændigheder være temmelig hasarderet at ignorere dem, for som Julian Perry Robinson, der lige er citeret, skriver i SIPRI-årbogen for 1984, side 338, bliver »den gule regn« endnu mere katastrofal for Sydøstasien, hvis det skulle vise sig, at den er et naturprodukt, for så er de ofre for kræfter, ingen kender.

Vi er imod enhver form for brug af disse våben og dermed også imod, at de bruges imod os. Vi skal deltage i alle forhandlinger, der giver det mindste håb om at få dem fjernet, men vi skal ikke udsætte os for at få dem blæst ind over landet af en fjende, der ved, at vi ikke kan gøre det samme. Derfor må vi fastholde begrænsede NATO-lagre, der er store nok til at virke afskrækkende på eventuelt angribende styrker. Det forholder sig jo sådan, at den hær, der udstyres med beskyttelsesmidler mod kemiske våben, bevæger sig halvt så hurtigt som den hær, der ingen beskyttelse bærer. Kan vi trues uden at kunne true igen, ved vi altså, hvad det kommer til at betyde for vores soldater.

Det får mig til at tænke på Martin A. Hansens lille novelle »Septembertågen« fra samlingen »Tornebusken«. I den beskriver han en flok danske soldater i efteråret 1939. De tænker ikke blide tanker om de politikere, der har udstyret dem – eller navnlig udstyret dem dårligt. »Det er ikke overmagt, vi frygter mest«, skriver han, »det er ikke overlegne våben, vi frygter. Det er blottelsen af vor elendighed, vi frygter, at vi mand for mand er underlegne. Vi er famlende diletanter. Det var ikke nødvendigt. Og den frygt gælder ikke bare vor egen forlighed og forfængelighed; den rækker vist i nat ikke så lidt videre. Der må være sket noget galt et sted. Der er noget tomt og falsk i ryggen på os. Vi går ud med den ene arm bundet, og vi vil hage os fast med den anden, det ved vi nu, men hvorfor er den ene bundet ... vor uduelighed kan blive dyr for vore egne«, slutter Martin A. Hansen på side 255 i 1961-udgaven.

Vor duelighed skal selvfølgelig ikke vises ved hjælp af kemiske våben, men vores uduelighed skal ikke stilles i relief ved, at vore egne får dem i ansigtet. Derfor skal vi arbej-

de for at få dem fjernet, ikke bare i Europa, som forslaget anbefaler, men overalt, og det skal ske kontrolleret og konsekvent.

Da forslaget ikke fremmer et sådant totalt endeligt for disse våben, kan vi ikke støtte det.

Sønderby (V):

Venstre kan selvfølgelig være enig med forslagsstillerne i, at vi afskyr enhver form for kemisk og bakteriologisk krig. De foregående ordførere har da også meget tydeligt sagt, at det er der ingen tvivl om, det er ikke derom, diskussionen står. Følgerne af brug af disse våben er frygtelige og vil være en trussel mod alt og alle på Jorden. Vi så under første verdenskrig ved de første forsøg med giftgas, hvordan personer blev skadede, og det fik uhyggelige følger. Der blev under anden verdenskrig produceret en masse giftgas, men heldigvis blev den ikke anvendt, vel på baggrund af, at da vidste modstanderen, at den anden havde mulighed for at gøre gengæld.

Forslagstillerne hævder, at en sådan tilbageholdenhed ikke gælder i dag, og nu har hr. Per Stig Møller nævnt flere eksempler. Jeg skal da også sige, at der har været megen snak om brugen af disse våben i Afghanistan; man har vel ikke sikre beviser for, at de er brugt. Men man ved i hvert fald, at hvis Sovjet havde brugt dem dér, så havde modstanderne ikke mulighed for at gøre gengæld.

Som det er sagt, gjorde Danmark allerede i 1925 sin holdning klar ved vor tilslutning til Genèveprotokollen om forbud mod brug af disse våben. Vi har siden i FN aktivt arbejdet – og gør det stadig væk – for en aftale om forbud mod produktion og oplagring af kemiske våben og om at destruere disse. Som forsvarsministeren sagde, er det i overensstemmelse med dagsordenen af 3. maj 1984.

Vi er medlem af NATO. Danmark kan i denne pagt ikke foretage ensidige skridt. Vi har ved vor holdning dér og i folketinget ved beslutningen om forbud mod oplagring af disse våben klart tilkendegivet vor afsky og vor angst for disse våben. Men vi kan ikke være med til at vedtage dette forslag. Jeg tror ikke, at dette forslag løser nogen problemer. Vi ved, at Warszawapagten råder over store mængder kampstoffer til anvendelse i artilleri-

[Sønderby]

ri, missiler og fly. Man uddanner folk til at bruge dem og producerer dem stadig væk, men Warszawapagtlandene vil jo ikke være med til at underskrive aftaler. NATO, herunder USA, har ikke produceret siden 1969, og selv om man i Kongressen prøver på at få penge til at starte en produktion, så er det endnu ikke sket.

Forsvarsministeren lovede helt naturligt i dag, at Danmark fortsat vil arbejde så aktivt som muligt i FN-regie for at få disse våben fjernet, og det er venstre selvfølgelig tilfreds med. Vi mener, at alle steder, hvor det er muligt at få en dialog i gang om at begrænse både fabrikation og brug af disse våben, bør det gøres. Vi kan beklage, at Sovjet er afvisende. Selv om USA i dette forår er kommet med forslag om, at man globalt udsteder forbud både mod kemiske våben og mod produktion af disse, vinder det ikke genklang i den østlige verden. At et forbud må efterfølges af kontrol, siger sig selv, og det ved vi også bliver meget svært.

Venstre kan altså ikke støtte forslaget. Vi må sige, at der er elementer i det, vi kan drøfte, men vi mener ikke, at disse ting er så afgørende, at vi kan støtte forslaget.

Thoft (SF):

Danmark har undertegnet en lang række konventioner, som klart forbyder brugen af kemiske og biologiske kampstoffer. Det skulle derfor, synes jeg, være muligt at få vedtaget det fremsatte forslag. Det er helt i tråd med Danmarks internationale og folkeretlige forpligtelser.

Allerede Sankt Petersborg-deklarationen fra 1868 fastslog de to vigtige hovedgrund-sætninger i folkeretten, nemlig at krigsførelse kun må rettes mod militære mål, og at den ikke må være nødvendig grusom eller påføre unødigt lidelse. Når Danmark mig bekendt fortsat oplagrer og øver sig i at bruge benzingle eller napalm, så er det et udtryk for anvendelse af et af disse forbudte kampstoffer.

Går vi til Genèveprotokollen af 1925, ser vi, at det klart er fastslået, at brug af kvælende, giftige eller lignende gasarter samt brug af bakteriologiske krigsmidler er forbudt. Den folkeretlig status er klar nok, også Danmarks forpligtelser, for vi jo har tilsluttet os

disse aftaler som den civiliserede nation, vi siger vi er.

I slutningen af 1960erne var der jo en voldsom debat om disse ting, og det resulterede i, at USA og Sovjet standsede produktionen af kemiske og bakteriologiske kampstoffer. Årsagen var først og fremmest, at disse stoffer var blevet for farlige at transportere og benytte – man kunne jo risikere, at vinden vendte undervejs.

Med fremstillingen af binære gasser, som først bliver aktive, som ministeren sagde, når to stoffer, der hver for sig ikke er specielt giftige, føjes sammen, har man fået et mere anvendeligt slagmarksvåben. Vi ser nu presset fra rustningsindustrien og presset fra militær side for at få genoptaget produktionen.

Hr. Løvig Simonsen glemte, da han citerede fra sin kilde, den sidste sætning, hvor forfatteren netop gør opmærksom på, at årsagen til, at bakteriologisk og kemisk krigsførelse er værd at ofre et helt hæfte fra regeringens sikkerheds- og nedrustningspolitiske udvalg på, netop er, at den militære interesse for disse ting er øget.

Det kan vi også se i NATO-doktrinerne – undskyld, det er det ikke endnu – i de amerikanske doktriner Airland Battle og FOFA, Follow On Forces' Attack. Med disse doktriner forsøger USA nu at integrere slagmarksvåben, atomvåben, kemiske våben og konventionelle våben. Langtrækkende missiler og andre præcisionsvåben skal fremføre disse ladninger til det, man kalder præcise slag i dybden hos modparten, alt sammen selvfølgelig kun i forsvarsojemed. Problemet er bare, at det, vi opfatter som forsvar, set med russiske øjne også kan bruges til angreb, ligesom det omvendte selvfølgelig er tilfældet, altså at de russiske forsvarsforanstaltninger set med vores øjne også kan bruges til et angreb mod Vesten.

Danmark besidder rent faktisk en lang række våbensystemer, som umiddelbart kan udrustes til kemisk ammunition. For at nævne nogle eksempler: mortergranater kaliber 4,2 tommer, haubitsgranater kaliber 105 mm og 155 mm, flybomber på 500 pund og 750 pund. Alle disse ammunitionstyper kan umiddelbart anvendes i leveringssystemer, som vi allerede har haft.

Danmark har den dobbeltmoraliske holdning, som hr. Per Stig Møller for så vidt også gav udtryk for, at vi på den ene side er imod

[Thoft]

enhver form for brug af disse våben, men på den anden side gerne lige vil have dem for alle tilfældes skyld. Vi kan ikke være imod disse våben i enhver form, samtidig med at vi fastholder dem. Den samme holdning kom til udtryk i et svar fra forsvarsministeren i sommeren 1984 på spørgsmål nr. S 848 af hr. Albrechtsen, (Folketingstidende 1983-84, 2. samling, sp. 7931). Der siger ministeren:

»Jeg ser ikke nogen uoverensstemmelse mellem det forhold, at Danmark under ingen omstændigheder vil kunne anvende kemiske våben, og det forhold, at Danmark ikke på forhånd har afskrevet sig muligheden af i en kritisk situation at tillade alliancepartnere at indføre kemiske våben på dansk territorium som en afskrækkende foranstaltning.«

Men hvis man under ingen omstændigheder – det var jo ministerens egen sprogbrug – vil anvende disse våben, hvordan kan de så afskrække? Jeg ser en moral så høj, at man på dansk plejer at betegne den dobbeltmoral.

Stinus (RV):

Det radikale venstre kan give tilslutning til forslaget om forbud mod kemiske og bakteriologiske våben. Vi ville umiddelbart have troet, at det skulle være muligt at opnå politisk enighed om et sådant forbud eller i hvert fald om en væsentlig del af forslaget; det er ikke nok at tale om afsky og angst, og at vi vil arbejde for en international aftale.

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget og bilag til disse, har Danmark allerede i 1930 ratificeret Genèveprotokollen af 1925 og dermed forpligtet sig til ikke at anvende kvælende, giftige eller lignende gasarter samt bakteriologiske midler til krigsbrug. Ganske vist forbyder Genèveprotokollen ikke produktion og oplagring af sådanne våben, men hvorfor skulle Danmark producere eller oplagre kemiske og bakteriologiske våben, hvis man ikke betragter det som en mulighed, at de skal bruges? Og hvorfor skulle Danmark tillade, at andre landes militære styrker indfører sådanne våben, som vi ikke selv vil anvende, og som vi naturligvis heller ikke vil tillade andre at anvende på eller fra dansk område?

Det må fastholdes, at disse våben ikke skal anvendes, og våben, der ikke kan tænkes anvendt, kan heller ikke virke som troværdige afskrækkelsesvåben.

Vi er enige med forslagsstillerne i, at Danmark i henhold til sin tilslutning til Genèveprotokollen ikke kan deltage i et eventuelt NATO-samarbejde om anvendelse af disse våben, men tværtimod, som det er udtrykt i Genèveprotokollen, har pligt til på enhver måde at bestræbe sig på at formå andre stater til at tiltræde protokollen og – underforstået – få dem til at efterleve den.

Efter det radikale venstres opfattelse har Danmark inden for NATO et særligt ansvar på dette område. I fællesskab kan NATO-landene medvirke stærkt til, at der gennemføres et internationalt forbud ikke alene mod brug, men også mod produktion og oplagring af kemiske og bakteriologiske våben.

Folketinget har, som det er blevet sagt flere gange under debatten, allerede i dagsordenen af 3. maj i år pålagt regeringen at støtte forslag om et internationalt forbud mod produktion, oplagring og anvendelse af kemiske og bakteriologiske våben. Efter det radikale venstres opfattelse kan det foreliggende forslag medvirke til at styrke regeringens anstrengelser i så henseende.

Sonja Albrink (CD):

Centrum-demokraterne deler opfattelsen af, at ingen anden form for krigsførelse er så meningsløs som brugen af bakteriologiske våben. I det hele taget er krig jo af det onde, og derfor bør alle kræfter samles om at undgå krig og dermed naturligvis også brugen af bakteriologiske våben.

For centrum-demokraterne er det afgørende, at alle lande – også supermagterne – har tiltrådt Genèveprotokollen, og der er ingen grund til at tro, at disse lande ikke vil overholde den nævnte protokol. Det, der er problemet, er selvsagt, at disse våbentyper fortsat produceres. Men en risiko vil der altid være, for det er kun brugen, den omhandler, hverken fremstilling eller oplagring.

Her vil jeg gerne udtrykke min glæde over, at regeringens holdning med hensyn til oplagring på dansk territorium har samme placering, som når det gælder atomvåben. Vi ønsker ikke disse våbentyper på dansk jord i fremtid.

Spørgsmålet er: hvordan får vi produktion og oplagring stoppet? Jeg tror ikke, det sker ved, at Danmark foretager ensidige skridt på dette felt ligesom på mange andre områder,

[Sonja Albrink]

hvor vi må advare mod ensidige skridt. Det gælder om, at vi ikke går enegang, men forsøger af al kraft at få indflydelse i alle internationale organer.

Afslutningsvis vil jeg sige, at centrum-demokraterne ikke kan støtte forslaget i dets helhed, men vil følge arbejdet nøje i udvalget.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Kristeligt folkeparti mener, at det slet ikke er så ringe, som vi vil sige på jysk, at vi har fået forslaget frem.

Det er nemlig sådan, at man i debatten næsten altid kører på atomskræk, og man har jo formået langt hen ad vejen at få denne skræk sat ind i børn og unge, så de tror, det er det, det drejer sig allermost om. Jeg har længe sagt, at der er noget, der er lige så farligt, nemlig det emne, vi beskæftiger os med i dag. Måske kan man netop under dække af, at det er atomtruslen, der er det farligste, udvikle den kemiske og bakteriologiske krigsførelses midler.

Derfor synes jeg, det er godt, vi får forslaget frem, men jeg tror, det er også lige så vigtigt, at vi får sagt, at selvfølgelig er der ingen i Danmark – og jeg tror i noget land – der ønsker sig denne krigsførelse. Overskriften kan jeg være helt enig i – så kan vi være uenige om argumenter og andre ting, der står i forslaget – men det er vigtigt, at vi får standset produktionen. Vi kan bare ikke gøre det selv, og derfor er vi enige i det, som også er regeringens syn, at vi bl.a. i FN må arbejde meget stærkt for, at det overhovedet ikke findes.

Men under behandlingen af det foregående forslag på dagsordenen fik vi at vide, at vi skulle være meget skeptiske, når det gjaldt det andet forslag. Jeg tror, det kan være lige så svært at få garantier her, hvis ikke vi kan få Warszawapagtlandene og Sovjetunionen med og få mulighed for at kontrollere, hvad der findes derovre. Derfor mener vi i kristeligt folkeparti, at det er væsentligt, at vi arbejder for det, og det burde vi i folketinget kunne være enige om må være hovedformålet.

Albrechtsen (VS):

Desværre er dette forslag blevet uhyre meget mere aktuelt på baggrund af, at præsiden-

dent Reagan desværre netop er blevet valgt som USAs præsident og nu har yderligere 4 år til at arbejde for sine planer om at udstyre også de europæiske NATO-styrker med de nye binærvåben. Det er faktisk den uhyggelige baggrund, som man skal se dette forslag på baggrund af netop i dag.

Jeg er glad for, at så mange ordførere har udtrykt deres store afsky for disse våben, men jeg må også sige – og det vil jeg vende tilbage til – at overskriften for mange af de borgerlige indlægs vedkommende faktisk godt kunne have været den, at moral er en meget god ting, men dobbeltmoral er bedre.

Som det fremgår af bemærkningerne til dette forslag, er det først og fremmest sigtet med forslaget, at Danmarks politik skal lægge radikalt om fra det, der jo er den nuværende tilstand, nemlig en reel accept af c-våbnene i NATOs strategi, til en konsekvent modstand mod fremstilling, oplagring og brug af disse våben. Det er det, der er sigtet med forslaget, det er det, der er kernen i det, og det er det, som forsvarsministeren og især venstres og konservatives ordførere ganske og aldeles går uden om; de går ikke ind til kernen i dette problem, og det er meget forståeligt, så meget hykleri der er i denne sag.

For det første drejer det sig om at sikre, at Danmarks c-våbenfrihed, altså sikringen af, at der aldrig kommer kemiske våben på dansk jord, ikke bare bliver en højtidelig proklamation, men at det rent faktisk bliver besluttet, og det er jo ikke besluttet i dag, således som forsvarsministeren i sit indlæg også erkendte det.

For det andet drejer det sig om sikringen af, at Danmark helt og fuldt opfylder sine internationale traktatlige forpligtelser og sine folkeretlige forpligtelser efter Genèveprotokollen. Det kræver to ting, men det gik forsvarsministeren også ganske uden om i sit indlæg. For det første må det sikres, at Danmark under ingen omstændigheder kan udstyres med kemiske våben, der, som forsvarsministeren har udtrykt det, skal bruges som en afskrækkende foranstaltning. Stationeringen af disse våben som en afskrækkende foranstaltning kan jo kun have mening, hvis man dermed signalerer, at disse våben kunne tænkes at blive brugt; ellers har udtrykket »afskrækkende foranstaltning« jo ingen mening. Det vil jeg bede forsvarsministeren om at kommentere, for forsvarsministeren har

[Albrechtsen]

hidtil bare svaret, at det var et hypotetisk spørgsmål, men har undladt at gå ind i besvarelsen af realiteten i spørgsmålet. Det er meget nødvendigt, at vi får et svar på dette spørgsmål. For det andet er det nødvendigt til sikringen af Danmarks internationale traktatlige forpligtelser, at Danmark kommer ud af NATOs strategi på dette område, at Danmark helt løsrives fra det medansvar, Danmark i dag har for NATOs planer om i givet fald at bruge kemiske våben. Det kan ikke nytte, at man forsøger at smyge sig uden om sine traktatmæssige forpligtelser ved at henvise til, at det foregår i en organisation, som man er medlem af; man har et fuldstændigt medansvar for, hvad der foregår. Det, NATO gør med dansk godkendelse i den sammenhæng, pådrager Danmark et traktatligt ansvar på samme vis, som hvis det var Danmark selv, der gjorde det. Derfor ligger der deri en klar overtrædelse af Genèveprotokollen, som Danmark har underskrevet.

Ministeren gik ganske uden om disse problemer, og jeg vil bede ministeren komme herop og forklare, hvordan han, når han åbenbart ikke i dets helhed vil gå ind for det beslutningsforslag, der foreligger her, så har tænkt sig at bringe overensstemmelse mellem de danske forpligtelser og den danske politik på den ene side og det medansvar for en eventuel brug af kemiske våben både i NATO som helhed og på dansk område, som ministeren klart har tilkendegivet at han har påtaget sig.

Der er tale om en overtrædelse af Danmarks traktatlige forpligtelser, og det er egentlig en uhørt ting, at Danmark så konsekvent og åbenhjertigt proklamerer at ville overtræde en protokol, som Danmark har underskrevet.

Jeg vil i denne forbindelse gerne bede både forsvarsministeren og ordførerne for venstre og de konservative om at uddybe, hvilke elementer i forslaget man kan støtte, og især hvilke elementer man åbenbart ikke kan støtte. For jeg går da ud fra, at man i hvert fald kan støtte de første to elementer, nemlig det element, der skal sikre Danmarks c-våbenfrihed, og især det andet element. Jeg tager det nærmest som en given ting, men vil gerne have det bekræftet, at man naturligtvis kan støtte vedtagelsen af det andet element, der jo blot præciserer, at Danmark skal overholde sine traktatlige forpligtelser.

Jeg vil gerne takke socialdemokratiet for den, sådan opfattede jeg det faktisk, meget positive modtagelse af dette forslag. Der var nogle enkelte kritiske bemærkninger fra socialdemokratiets side. Det er rigtigt, at det er for lidt, vi har været i stand til at belyse den sovjetiske politik og omfanget af de sovjetiske våben. Det skyldes – og det vil vi fra forslagsstillernes side også gerne understrege – at der ikke er tilstrækkelig åbenhed omkring disse ting. Det er vi ganske enige med socialdemokratiet i, og vi vil også gerne medvirke til alle skridt, som kan øge denne åbenhed. Men jeg må samtidig sige, at det er højst tvivlsomt, når man fra borgerlig side fremfører, at Sovjetunionen skulle have en vældig overmagt på dette område i forhold til NATO; bl.a. var hr. Per Stig Møller inde på, at NATO i disse år skulle begrænse sine arsener, og det er en meget urigtig påstand. Det, der sker i disse år, er, at de eksisterende arsener moderniseres. De moderniseres efter et program, som præsident Carter iværksatte, og som gør, at disse våben, som er ved at blive forældede, så at sige bliver istandsat. Der sker dermed en tredobling af det arsenal af kemiske våben, som de vestlige styrker kan råde over, og de kommer til at foreligge i en meget mere effektiv form. Så ihvorvel man kan sige, at der ikke er tale om en egentlig nyproduktion for øjeblikket, er der altså dog tale om, at man laver en effektivisering af våbnene, der reelt indebærer en meget betydelig oprapning på dette felt fra vestlig side. Derfor må hr. Per Stig Møllers påstand altså nærmest siges at være helt forkert.

Mange borgerlige ordførere talte om, at Danmark ikke kan tage ensidige skridt. Ja men Danmark tog et ensidigt skridt med underskrivelsen af Genèveprotokollen, men det har de borgerlige ordførere og forsvarsministeren åbenbart ikke forstået. Man tog et ensidigt skridt, og nu fortryder man det åbenbart, fordi man vil medvirke i en strategi, som bygger på anvendelse af kemiske våben, og tager medansvar for noget sådant. Det er et brud på det ensidige skridt, man tog i sin tid. Det kan være, at nogle har fortrudt dette skridt, men vi kan ikke acceptere, at man ikke vil overholde sine forpligtelser, fordi man vil underlægge sig USAs krav i NATO om at kunne bruge disse våben.

[Albrechtsen]

Det er også blevet sagt, at vi antyder, at USA endda kunne finde på at bruge disse våben som førstebrugsvåben. Det har vi desværre en frygt for kunne ske, for i den doktrin, de amerikanske styrker opererer efter, er disse våben tildelt en så fremskudt placering og en så tidlig anvendelse, at det kan være svært at se, hvordan et førstegangsbrug i praksis skulle kunne undgås. Derfor er der al mulig grund til at nære bekymring for, at USAs militære doktriner i realiteternes verden indebærer en risiko for førstegangsbrug af atomvåben, og det gør da Danmarks medansvar for disse ting yderligere meget værre, at der foreligger en sådan risiko.

Jeg håber, ministeren vil komme op og forklare, hvordan disse modsigelser, der er i den danske politik, hvorledes dette hykleri, der er tale om, kan bringes til ophør, hvis man ikke agter at medvirke til vedtagelsen af dette forslag.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Inden ministeren får ordet, er der to spørgsmål, jeg gerne ville stille. Ministeren sagde i sin besvarelse, at Sovjetunionen var klart overlegen på det kemiske område. Hvorpå baserer ministeren disse oplysninger? Ministeren ved jo godt, at nogle amerikanske kilder angiver 700.000 t kemiske kampstoffer på sovjetisk side, medens andre kun angiver 30.000 t. De fleste kilder ligger et sted midt imellem, som f.eks. vesttyske, der siger et sted mellem 200.000 t og 700.000 t. Vi ved, at den amerikanske side ligger med over 200.000 t kemiske kampstoffer, så problemet i denne sag er, at vi ved meget lidt om de sovjetiske produktionstal. Sovjetunionen oplyser ikke ret meget om dem, og det mener jeg vi med rette kan bebrejde Sovjetunionen. Det er derfor, hr. Sønderby, at vi har gjort så forholdsvis lidt ud af det i bemærkningerne til forslaget. Men Frankrig giver jo heller ingen oplysninger, men ved vi da, at man fremstiller kemiske kampstoffer på fabrikken SNPE i Toulouse.

Det sidste spørgsmål, jeg vil stille – ud over at jeg gerne vil se ministerens regnestykke for balancen – er, hvad der er formålet med, at officerer fra alle tre værn undervises i brugen af kemiske kampstoffer på ABC-

skolen i Farum, når vi samtidig afviser brugen af disse kampstoffer.

(Kort bemærkning).

Addi Andersen (CD):

Forsvarsministeren har udtrykt sin afsky for kemiske og bakteriologiske våben, en afsky, vi selvfølgelig alle deler.

Hr. Albrechtsen taler om hykleri. Vi vil med glæde se hen til den dag, hvor hr. Albrechtsen og hr. Thoft rejser til Sovjetunionen for dér at bruge energi på at få Sovjet til at være lige så åben, som USA er det over for de emner, vi behandler i dag.

Alle våben burde forbydes, men det skal være hos begge parter samtidig.

Forsvarsministeren (Engell):

Nogle af de indlæg, der har været, først og fremmest fra forslagsstillerne, kunne efterlade tvivl om, hvorvidt dette er et spørgsmål, der drejer sig om, hvorvidt man er for eller imod kemiske våben.

Sådan betragter jeg ikke spørgsmålet. Spørgsmålet er, hvordan man bedst sikrer, at disse våben overhovedet ikke kommer til anvendelse, hvordan vi, som jeg sagde i mit første indlæg, får dem fjernet totalt. Det er det, også den danske regerings bestræbelser kører på i de internationale fora, hvor spørgsmålet drøftes, og det vil sige, som jeg har nævnt, primært i en FN-sammenhæng.

Hr. Albrechtsen og hr. Thoft har jo stillet flere spørgsmål, dels talmæssige spørgsmål, dels spørgsmålet om, hvad der er sket på amerikansk side, og hvad der sker på sovjetisk side. Dertil vil jeg sige, at det, der er grund til at hæfte sig ved, er, at USA i 1969, altså for relativt mange år siden, ophørte med produktionen af kemiske kampstoffer. Man kan derfor sige, at gengældelsesevnen svandt ind i løbet af 1970'erne, og der skete også kun lidt med hensyn til at forbedre evnen til at beskytte sig imod de kemiske våben.

Jeg kan sige for lige at gøre det historisk helt korrekt, at et udvalg under den amerikanske administration i 1980 anbefalede en modernisering, som omfattede både aktive og passive elementer i afskrækkelse mod kemisk krig. Det var – jeg tror, det var hr. Albrechtsen, der nævnte det – allerede under Carter-administrationen, at Kongressen havde bevil-

[Forsvarsministeren]

get penge til fabriksfaciliteter til fremstilling af binær gas.

I 1982 bad den nuværende og kommende administration om 705 mill. dollars vedrørende kemisk krig, hvoraf de 70 pct. af beløbet skulle bruges til beskyttelsesforanstaltninger, 10 pct. til destruktion af forældede våben, og resten, altså den sidste, begrænsede del, vedrørte gengældelsesvåben. Det lykkedes som bekendt ikke i 1982 at få bevilget pengene til produktion af gassen, og Kongressen har i alle efterfølgende år ved behandlingen af forsvarsbudgettet afslået et beløb på over 100 mill. dollars, der har været afsat til nævnte formål, senest i dette efterår.

Dernæst var både hr. Thoft og hr. Albrechtsen inde på, at jeg heroppefra burde kommentere nogle af de hypotetiske spørgsmål, hvoraf der gennem de seneste måneder er blevet stillet i stribesvis. Jeg vil gerne gentage, hvad jeg sagde i mit første indlæg, nemlig at det nærmest hypotetiske spørgsmål om i krigstid at give tilladelse til oplagring af allierede kemiske våben på dansk grund må ses i lyset af den problematik – altså det, jeg var inde på – spørgsmålet om at sikre sig mod et angreb. Det er indlysende, at ingen dansk regering vil foretage skridt, der strider mod Danmarks folkeretlige forpligtelser, og skulle spørgsmålet om oplagring, der jo ikke er folkeretsstridigt i dag, blive rejst, ville folketingets holdning hertil være bestemmende for den siddende regering. Målet for enhver dansk regering må naturligvis være at søge at sikre, at den danske befolkning ikke udsættes for følgerne af kemisk krigsførelse.

Det var, hvad jeg svarede, og må jeg i øvrigt henvise hr. Thoft, når det gælder spørgsmålet om danske forhold, til den besvarelse, jeg gav på spørgsmål nr. 467 fra 9. maj. Det var hr. Albrechtsen, der dengang stillede spørgsmålet, og jeg fastslog bl.a. i besvarelsen følgende: »Det siger sig selv, at vi under ingen omstændigheder vil kunne anvende kemiske våben« – altså Danmark.

Må jeg endelig gøre den sammenfattende kommentar – og det er også først og fremmest til hr. Thoft og til hr. Albrechtsen – at NATO jo ikke helt kan udelukke, at Warszawa-pagten i en given situation vil føle sig fristet til at anvende de kemiske våben. Det er for at modvirke den fristelse, at alliancen i dag mener at måtte råde over et beskedent lager af disse våben, men det er klart, at det,

alle bestræbelserne må køre på også fra dansk side, er så vidt muligt at sikre, at vi aldrig kommer i en sådan situation, men at våbnene, som jeg sagde det indledningsvis, bliver fjernet.

I anledning af hr. Thofts spørgsmål om danske forhold i øvrigt vil jeg sige, at det jo ikke er uden væsentlig betydning, at danske officerer og soldater er i stand til at beskytte sig, såfremt de skulle blive udsat for et angreb med kemiske våben. Det er jo også i det lys, man skal se vort ønske om at forbedre beskyttelsesforanstaltningerne for det danske forsvar med hensyn til masker, dragter osv.

Dernæst har der været flere spørgsmål om amerikanerne og amerikanske doktriner. Den såkaldte Field Manual 100-5, som jo ofte bliver citeret heroppefra, og som jeg har indtryk af befinder sig på natbordet hos ethvert medlem af SFs og VS' folketingsgruppe, fastslår udtrykkelig, at den amerikanske hær skal være forberedt til at bruge kemiske våben som gengældelse. Som jeg også har gjort opmærksom på adskillige gange heroppe fra talerstolen, gælder disse doktriner ikke for NATO. I NATO gælder de retningslinjer, der er vedtaget af medlemmerne i fællesskab, og det er naturligvis det, der er det helt afgørende.

Men lad mig i øvrigt sige, at en række af de spørgsmål, som hr. Thoft og hr. Albrechtsen har stillet her, er gengangere. Det er de samme spørgsmål, der er blevet stillet både her i salen til skriftlig besvarelse og i folketingets forsvarsudvalg, og jeg vil henvise til mine besvarelser dér. Svaret bliver ikke anderledes, selv om det gentages heroppefra.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Ministeren har fortsat ikke svaret på, hvad der er formålet med at uddanne folk i det, som vi – det er fortsat ministerens sprogbrug – under ingen omstændigheder, altså heller ikke i krigstid, vil anvende. Hvad er formålet med, at officerer fra alle tre værn på ABC-skolen i Farum lærer at bruge kemiske våben? For man øver sig jo ikke bare i at beskytte sig mod kemiske våben. Man øver sig jo også i det, der på militært sprog hedder at levere disse.

Albrechtsen (VS):

[Albrechtsen]

Det er sandt, som det er sagt af forsvarsministeren, at vi meget grundigt har studeret disse amerikanske feltmanualer, og det er sandelig ikke opmuntrende læsning, men det er meget nødvendigt at kende dem, fordi vi jo ved, at den amerikanske hær – det skriver den jo selv i disse feltmanualer – under alle omstændigheder har tænkt sig at bruge disse feltmanualer, uanset om det så måtte være NATOs doktrin eller ej, og uanset hvor i verden de måtte komme til anvendelse, dvs. også uanset om det måtte være f.eks. i Danmark eller Vesttyskland. Dertil kommer så, at der er en doktrin under opsejling i NATO, den såkaldte FOFA-doktrin, som også hr. Thoft var inde på, som vi måske endda risikerer meget hurtigt kommer til endelig godkendelse på politisk plan, og som, så vidt vi har kunnet se, indeholder en væsentlig del af det, der er sluppet ud til offentligheden, i hvert fald en væsentlig del af Airland Battle-doktrinen.

Så siger forsvarsministeren, at det understreges i denne amerikanske feltmanual, at det kun er som gengældelse, at de kemiske våben skal tages i anvendelse. Det er formelt set rigtigt, hvad forsvarsministeren siger dér, men hvis man læser feltmanualens beskrivelser af alle disse anvendelsesmuligheder, som de kemiske våben har også på et meget tidligt tidspunkt i en konflikt, kommer man ærlig talt i tvivl om, hvorvidt det ville være muligt i den situation, som feltmanualen omfatter, nemlig begyndelsen af en krig, at skelne så præcist mellem førstebud og gengældelse, for feltmanualen opremser jo alle tænkelige former for brug af kemiske våben, hvor den anser disse kemiske våben for at være særdeles fremragende og gode instrumenter til fremme af USAs krigsførelse. Derfor er vi faktisk bekymrede for, om dette stempel, som man en gang imellem trykker ind i feltmanualen, hvor der står »som gengældelse«, i virkeligheden har nogen realitet på sig. Men det kan vi jo arbejde videre med, også i forbindelse med denne FOFA-doktrin, som er under opsejling.

Så siger ministeren, at vi gentager nogle af disse spørgsmål. Det er ganske korrekt, og det hænger simpelt hen sammen med, at de ikke bliver besvaret. Men hvad angår de vigtigste spørgsmål, må man sige, at ministeren bekræfter dette, at der i givet fald skal kunne stationeres kemiske våben på dansk jord.

Ministeren bekræfter også, at de skal tjene som afskrækkende foranstaltning. Ministeren har ikke bekræftet, at en afskrækkende foranstaltning kun kan være afskrækkende, hvis det er sådan, at den også kan bruges, men det går jeg ud fra er en banalitet, for det må naturligvis ligge i begrebet afskrækkende foranstaltning. Dermed har ministeren i realiteten også bekræftet, at i hvert fald ministerens regering er indstillet på at opfylde NATOs doktrin på dette område og i givet fald stiller sig åben over for at tage stilling til disse våbens anvendelse også på dansk område. Anderledes kan ministerens svar ikke forstås.

Derfor må der også konkluderes, at ministerens svar er, at ministeren klart lader muligheden stå åben for en overtrædelse af Danmarks internationale forpligtelser i henhold til Genèveprotokollen. Det må stå lysende klart på baggrund af de besvarelser, der er givet. Det er naturligvis meget trist, at det er sådan, men behandlingen af sagen her i dag har i hvert fald vist, at der er en mulighed for, at der er et flertal i dette folketing, som vil indtage en anden holdning til disse ting, og som, når dette forslag kommer til anden behandling, vil sikre, at der ikke bliver mulighed for at overtræde Genèveprotokollen, således som ministeren lægger op til.

Jeg spurgte ministeren, hvilke punkter man ikke kunne støtte i dette forslag, og det svarede ministeren ikke på. Det ville også være ganske vanskeligt for ministeren at sige, hvilke punkter det skulle være, for det ville uægtelig ikke stille nogen minister i et godt lys, hvis der var et af punkterne, ministeren sagde han ikke kunne støtte. Men på baggrund af ministerens besvarelser – det er jo lidt ærgerligt, at man så at sige selv skal gengive ministerens besvarelser, fordi de ikke forholder sig til indholdet i sagen – går jeg ud fra, at det er punkt a) i forslaget: sikringen af Danmarks c-våbenfrihed, ministeren ikke vil støtte. Jeg går altså ud fra, at svarene må forstås sådan, at det er sikringen af Danmarks c-våbenfrihed, man ikke vil være med til. Det håber jeg ministeren ikke kan få dækning for i folketinget.

Men så vil jeg gerne spørge ministeren, for det kan jeg ikke udlede af ministerens svar, om det også betyder, at ministeren ikke vil støtte punkt b), som går ud på, at Danmark skal opfylde sine traktatlige forpligtelser. Det mener jeg vi må være berettiget til at få svar

[Albrechtsen]

på. Støtter ministeren punkt b), eller vil ministeren også gå imod punkt b)?

Forsvarsministeren (Engell):

Til hr. Thoft. Kemiske våben findes i dag. Hverken hr. Thoft eller jeg kan garantere, at danske soldater ikke bliver udsat for et angreb med disse våben, og derfor anser jeg det også for vigtigt, at dansk militært personel får mulighed for at lære, hvordan disse våben fungerer, sådan at man kan træffe de forholdsregler, der skal til for at kunne beskytte sig selv. Jeg synes, at hr. Thoft ikke bør tage let på dette, for her taler vi om noget, som i sidste ende drejer sig om menneskeliv. Det drejer sig om vore soldaters muligheder for at klare sig i en situation, hvor de bliver udsat for angreb med disse modbydelige våben.

Lad mig dernæst sig til hr. Albrechtsen, at hr. Albrechtsen må gå ud fra, hvad han vil. Jeg stiller ikke her op til nogen kvit eller dobbelt- eller kryds og bollekonkurrence med hensyn til det forslag, der ligger på bordet. Hr. Albrechtsen må gå ud fra, hvad han vil, og det ved jeg at hr. Albrechtsen også gør.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Jeg takker for ministerens svar, men vil gerne følge det op: agter ministeren at stoppe de øvelser, som foregår i øjeblikket i levering med kemiske kampstoffer?

Per Stig Møller (KF):

Jeg vil gerne have lov til at knytte nogle bemærkninger til de førstegangstaler, der kom fra forslagsstillernes side, og som jeg ikke synes skal stå uimodsagt.

Hr. Thoft meddeler, at disse forsvarsvåben kan bruges til angreb, og indicerer, at NATO kunne finde på at bruge kemiske våben som angreb. Det kan NATO jo ikke, fordi NATO ganske klart har erklæret ikke at ville løse det første skud og dermed heller ikke sende den første beholder af sted.

Derimod forholder det sig lidt anderledes med Sovjetunionen, idet Sovjetunionen lige fra Lenins tid til i dag har meddelt, at målet er indførelsen af verdenskommunismen, og det vil sige, at man har ikke fraskrevet sig at erobre andre lande; det ser vi jo også i Af-

ghanistan. Derfor er det en fordrejning at hævde, at disse forsvarsvåben, der altså står i Vesten som afskrækkelsesmidler, skulle kunne tjene til angreb. Det kan de ikke, for det har NATO afskåret sig fra.

Det er lige så forkert, som når hr. Albrechtsen siger, at der kan blive førstegangsbrug fra Amerikas side.

Hr. Albrechtsen lægger de borgerlige en sentens i munden, som naturligvis er ukorrekt, nemlig at vi skulle have den opfattelse, at moral er en meget god ting, men dobbeltmoral er bedre. Det er jo ganske ukorrekt, som det fremgår af den debat, vi har haft i dag. Tværtimod siger vi, at moral er en meget væsentlig ting, men dumhed er en forbrydelse. Det vil være en forbrydelse, hvis dette ting bringer sig i den situation, at danske soldater og den danske befolkning kan få denne forbandelse i hovedet, bare fordi vi ensidigt har afskåret os fra at kunne bruge dem tilbage, således at en fjendtlig magt uforstyrret og selv i tryghed og sikkerhed kan smide det i hovedet på vore folk.

Derfor føler jeg også, det er forkert at sige, at vi ikke overholder vore forpligtelser. Vi har ikke disse våben, og vi arbejder alle vegne, således som det er fremgået af talerne her i dag, for at få dem fjernet, men vi arbejder også på at gøre det moralsk forsvarligt over for den danske befolkning.

Hr. Stinus syntes, at 3. maj-dagsordenen gjorde, at dette her var et godt forslag. Dertil vil jeg sige, at der i 3. maj-dagsordenen står, at vi skal støtte et internationalt forbud mod produktion, oplagring og anvendelse. Men det, der fremgår af flere punkter i dette forslag, er, at vi skal prøve at nå dette internationale forbud gennem ensidighed og gennem blotlæggelse af Europa. Men der kan jo være en masse på den anden side af Ural, og derfor fremmer man efter vores opfattelse intet internationalt gennem en sådan ensidighed – tværtimod løber vi en meget stor risiko.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Per Stig Møller siger jo rent ud det, som forsvarsministeren ikke kan få sig selv til at sige, men som jo er realiteten, nemlig at man vil ikke vedstå sine forpligtelser, idet man forbeholder sig adgangen til at bruge kemiske våben som gengældelse. Jo, det sag-

[Albrechtsen]

de hr. Per Stig Møller; det kan ikke nytte, han ryster på hovedet. Han stod heroppe og sagde, at man forbeholder sig adgangen til at bruge disse våben som gengældelse, og heroverfor står, at Danmark klart og utvetydigt har skrevet under på, at man under ingen omstændigheder nogen sinde vil tage disse våben i anvendelse. Så enkel er sagen.

Hr. Per Stig Møller og andre taler om, at man skal passe på ikke at tage ensidige skridt fra dansk side. Ja men disse skridt er jo taget. Man diskuterer, som om Danmark ikke havde underskrevet Genèveprotokollen. Man diskuterer, som om det, det drejede sig om, var at tage stilling til, om man skulle underskrive Genèveprotokollen, om man skulle tage dette ensidige skridt. Men man har taget dette ensidige skridt. Man vil bare ikke vedstå det, og det erkender hr. Per Stig Møller blankt. Dermed kan man dog sige, at hr. Per Stig Møller er den eneste af de borgerlige ordførere, som på dette punkt ikke er gennemgribende hyklerisk. Han er kun dobbeltmoralisk, ligesom de andre også er det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 24:

Forslag til folketingsbeslutning om at fjerne ethvert dansk bidrag til atomvåben.

Af Thoft (SF) og Albrechtsen (VS).
(Fremsat 10/10 84).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, har jeg tidligere i forbindelse med besvarelsen af spørgsmål fra folketinget og fra folketingets forsvarsudvalg haft lejlighed til at redegøre for, i hvilket omfang Danmark gennem betalinger til NATOs fællesfinansierede infrastrukturprogram i de sidste 23 år har ydet bidrag til visse faciliteter til brug for atomvåben i Vesteuropa. Man kan derfor sige, at det for så vidt er en gammel sag, forslagsstillerne har taget op, og der er efter min bedste overbevisning ikke sket noget nyt, som kunne begrunde en ændret holdning til disse faciliteter.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at fastslå, at Danmark over NATOs infrastrukturprogram aldrig har betalt til selve atomvåbenene; det ville falde helt uden for infrastrukturprogrammets rammer. Det, der finansieres over infrastrukturprogrammet, er, som jeg tidligere har oplyst, visse støttefaciliteter såsom vedligeholdelses anlæg, bevogtnings- og alarmanlæg o.lign. De infrastrukturbidrag, som vil være omfattet af det forslag til folketingsbeslutning, tinget her har til behandling, medgår altså i vidt omfang til foranstaltninger til sikring imod terrorister og imod femtekolonnefolk eller fjendtlige landes agenter eller specialstyrker. De infrastrukturprojekter inden for den kategori, der er omfattet af forslaget, og som kan forventes gennemført i de kommende år, er netop især sådanne sikringsanlæg. Det vil være vanskeligt på en rimelig måde at begrunde over for navnlig vore allierede, at vi ikke ønsker at bidrage til sådanne foranstaltninger. Når man i øvrigt skal vurdere de mulige konsekvenser af en vedtagelse af beslutningsforslaget, er det vigtigt at slå fast, at der i hvert fald er én afgørende forskel på dette forslag og folketingets tidligere beslutninger om bidragene til anlæg for de nye mellemdistanceraketter. Denne forskel knytter sig navnlig til de konsekvenser, som en beslutning om at fjerne ethvert dansk bidrag til anlæg for atomvåben ville få i forhold til NATOs strategi.

Den tidligere beslutning om, at Danmark ikke længere ønskede at betale infrastrukturudgifter i forbindelse med opstillingen af de 572 mellemdistanceraketter, finder sin begrundelse i, at et flertal i folketinget ikke længere er overbevist om nødvendigheden af